

Maatschappelijke organisaties zijn wereld

Hoornloos fokken

Terwijl de fokkerij druk bezig is de beste stieren met het hoornloosheidsgen te scouten, slijpen wereldwijd de kritische maatschappelijke organisaties hun messen. De vraag is niet meer óf hoornloos toekomst heeft, maar of de melkvee-sector tijd genoeg krijgt om hoornloze stieren te fokken die concurrerend zijn met de top.

tekst **Alice Booij**

Wat hebben televisieprogramma Zembla, de Amerikaanse stamboekdirecteur en zuivelproducent Nestlé met elkaar gemeen? Alledrie hebben ze zich de laatste tijd gebogen over het onthoornen van kalveren. De – al jarenlang – kritische geluiden over het onthoornen van kalveren nemen de laatste tijd krachtig toe.

Logisch, geeft Hanneke van Ormondt, beleidsmedewerker bij Wakker Dier, aan. 'Het is een pijnlijke ingreep en eigenlijk een heel verkeerde oplossing om dieren in een kleine omgeving te kunnen houden. Als Wakker Dier willen we daar zo snel mogelijk vanaf.'

De discussie rondom onthoornen blijft niet beperkt tot Nederland. In Amerika roept de consument om melk van dieren die niet met het onthoornapparaat zijn behandeld, signaleert directeur John Meyer van de Amerikaanse Holstein Association. 'De vraag komt van restaurants en de voedingsmiddelenindustrie, die vragen waar ze melk kunnen kopen uit "polled" veestapels. Zij spelen hiermee in op de vraag van een kleine kritische groep die ongerust is over het pijnlijk verwijderen van de horens', aldus Meyer, die aangeeft dat het thema bij het gros van de consumenten onbekend is. 'Nog wel.'

Het gevolg is dat bijvoorbeeld General Mills, de makers van Häagen-Dazs-ijs, in zijn dierwelzijnsbeleid schrijft de polled – ofwel hoornloze – genetica te

Tweeluik over onthoornen

Naast dit artikel over de (maatschappelijke) discussie rondom onthoornen zal Veeteelt in het julinummer aandacht besteden aan de stand van zaken rondom de verschillende hoornloze fokprogramma's. Hoever zijn de wereldwijde ki's met hoornloze stieren?

wijd kritisch over onthoornen van kalveren

heeft de toekomst

Onthoornen is een pijnlijke ingreep, waarbij verdoving verplicht is

ondersteunen. 'Het komt erop neer dat dieren menselijk behandeld moeten worden', omschrijft Meyer. 'Verbaas je niet als dit beleid overgenomen gaat worden door andere voedingsbedrijven.'

Het is een manier van denken over koeien die helemaal niet aansluit bij de fokkerijbeslissingen die melkveehouders nemen, signaleert Meyer kritisch. 'De melkproductie van de koe, haar fokwaarde of klassering op een keuring vinden veehouders boeiend, maar consumenten totaal niet. Ze kijken naar sociale issues; hoornloos trekt hun aandacht.'

Verdoven en pijnstillen

Wat in de discussie over de ingreep van het onthoornen verweven zit, is vooral de bezorgdheid over de uitvoering van het onthoornen. Zuivelproducent Nestlé eist van melkveehouders dat ze de kalveren onder verdoving brengen voor het onthoornen. Op bedrijven in Oceanië gaat de zuivelverwerker dat verplicht stellen en ook controleren. In de Verenigde Staten mag iedereen het onthoornen uitvoeren en is een verdoving niet verplicht.

In Nederland is het verdoven bij het onthoornen wettelijk vastgelegd in het ingrepenbesluit, geeft Mark van der Heijden, voorzitter van de vakgroep gezondheidszorg herkauwer van de KNMvD, aan. 'Onthoornen zonder verdoven is in Nederland bij wet verboden.' Daarnaast pleit Van der Heijden ervoor de kalveren ook nog een langwerkende pijnstiller toe te dienen na het onthoornen. 'Uit Canadees onderzoek blijkt dat de kalveren de meeste pijn hebben 44 uur na de ingreep. Met een langwerkende pijnstiller zorg je ervoor dat ze het minste last van het onthoornen hebben. In onze praktijk doen we dat op bijna alle melkveebedrijven.'

Dierenarts Van der Heijden onderkent dat het onthoornen voor kalveren van enkele weken oud een aantasting van de integriteit van het dier is. Maar hij voegt daaraan toe dat de melkveehouderij niet zonder onthoornen kan. 'In de huidige stallen is het voor de veiligheid van de dieren en de veehouder onmogelijk met gehoornde dieren te werken. Het moet dus gebeuren, maar dan wel op de minst pijnlijke en de beste manier.'

Hoornloos fokken

Is hoornloos fokken een oplossing? Jazeker, het scheelt een ingreep, geeft Van der Heijden aan. Toon van Hoof, portefeuillehouder diergezondheid bij belangenbehartiger LTO, sluit zich hierbij aan. 'We hebben met het ministerie afgesproken dat we met verdoving en een pijnstilling kunnen blijven onthoornen, maar dat we als sector ook meer inzetten op het fokken van hoornloze stieren.'

Hoornlose stieren verboden voor biologisch dynamische boeren

In de biologisch-dynamische veehouderij houden alle koeien hun horens. Dat is vastgelegd in de Demeter-eisen. Sinds kort is daarin ook opgenomen dat het gebruik van hoornloos fokkende stieren verboden is. Directeur Bert Ruitenbeek heeft daarvoor een duidelijke verklaring: 'Ook in de biologisch-dynamische landbouw breng je planten en dieren in cultuur, maar we proberen zo veel mogelijk te werken vanuit de integriteit van planten en dieren.' Koeien met hoorns zijn prima te houden als je ze maar genoeg stalruimte krijgen, redeneert Ruitenbeek. 'Ofwel: we passen de stal aan aan de koe en niet de koe aan de stal.'

Petra Derkzen, coördinator Demeter-certificering, geeft aan dat de discussie op gang kwam nadat een veehouder een hoornloze dekstier had aangekocht. 'We hebben alle voor- en nadelen besproken; de veehouder heeft die stier weer verkocht.'

Naast de symbolische en traditionele waarde van hoorns – 'ze horen gewoon bij een rund' – noemt Derkzen ook een aantal andere argumenten om bij het fokken geen gebruik te maken van hoornlose stieren. 'Het lijkt erop dat horens een rol spelen in de spijsvertering van koeien. Bij het herkauwen van de koe worden de horens warm.' Daarnaast lijken hoorns ook een taak te heb-

ben als 'voelsprietten', zodat koeien weten wat ze eten. 'Wellicht heeft het ook invloed op de kwaliteit van de melk', noemt Derkzen nog een argument. 'We hebben hier geen onderzoek naar gedaan en weten ook niet hoe het met hoornloos geboren dieren zit. Daarom hebben we er ook voor gekozen om uit voorzorg geen hoornlose stieren te gebruiken.'

Het argument dat er rassen zijn, bijvoorbeeld in Scandinavië, die van nature hoornloos zijn, kent ze ook. 'Ja, dat zijn ook gezonde dieren, maar het is voor ons onduidelijk of en hoe het dier verandert wanneer het hoornloos is gefokt.'

Om op termijn voldoende hoornlose stieren beschikbaar te hebben van goed niveau is dit traject volop gaande, constateert Van Hoof. 'Er wordt hard gewerkt aan een goed aanbod van hoornlose fokstieren, inclusief genetische spreiding. Het betekent dat we op termijn de kalveren niet meer hoeven te onthoornen.' Een welkom toekomstbeeld, geeft de LTO'er aan. 'Ik ken geen melkveehouder die onthoornen leuk werk vindt.'

Roodbont onderscheidend

In Duitsland – voorloper op het gebied van hoornlose stieren – wordt bijna 35 procent van de roodbonte koeien al geïnsemineerd met hoornlose stieren, zo vertelt Stefan Rensing van het Duitse rekencentrum VIT. 'Al voordat de discussie op gang kwam over het dierwelzijn van onthoornen, zijn Duitse roodbontfokkers met hoornlose stieren gaan werken. Een stier als Lawn Boy heeft voor deze ommezwaai gezorgd. 'Het was de eerste hoornlose stier die kon concurreren met roodbonte topstieren.' Bovendien was het een kans voor roodbontfokkers om zich te onderscheiden in de fokkerij van zwartbont. 'Waarom zou je niet overstappen naar de betere zwartbonten met meer stierenkeus?', verwoordt hij de vragen die roodbontfokkers kregen. 'Met hoornloosheid heeft de roodbontfokkerij een uniek punt.' Dat er in Duitsland een financiële stimulant zou zijn om hoornloos te fokken, bestrijdt hij. 'Het is de marktwerking. Ki's zagen er handel in en veehouders hebben dat met beide handen aangegrepen.'

Ook in Duitsland loopt overigens de discussie over ingrepen bij dieren, maar Rensing signaleert dat de melkveehouderij er door de vroege inzet van hoornlose stieren goed vanaf komt. 'Bij pluimvee gaat het over het kappen van snabels, bij varkens over het castreren. Hier hebben veehouders in de praktijk echter nog geen antwoord voor gevonden.' De melkveehouderij is dankzij genomics al flink aan het werk om hoornlose stieren te fokken én in te zet-

ten. Daarmee heeft de sector alle gras voor de voeten van de dierwelzijnsorganisaties weggemaaid, geeft Rensing aan. 'Het is heel positief dat de sector zelf wat gedaan heeft, zo blijf je de discussie voor.' Als het aan Wakker Dier ligt, is het alternatief voor onthoornen niet het inzetten van hoornlose stieren. Ormondt vraagt zich af waarom er 'gesleuteld' moet worden om dieren hoornloos te fokken. 'We pleiten ervoor de horens erop te houden. De omgeving en dus de huisvesting moet aangepast worden aan het dier en niet de dieren aan de omgeving.'

Wat Wakker Dier betreft, wordt een dier gehouden in een omgeving waar het past, inclusief alle lichaamsdelen. 'Of het nou snabels, hoorns of ballen zijn; ze horen aan het dier. Geef dieren de ruimte om dier te zijn.' Van Ormondt voegt er nog aan toe dat veehouders ook de mogelijkheid moeten krijgen om te zorgen voor ideale huisvesting voor hun dieren. 'Dat begint met een eerlijke prijs voor de producten in de supermarkt. Daarom voeren wij als Wakker Dier actie tegen het "gekiloknal" van supermarkten. Daar ligt volgens ons de oplossing.' De Amerikaan Meyer geeft aan dat werken met gehoornde dieren 'levensgevaarlijk' is. 'Het is naïef om te denken dat je met een andere huisvesting wel gehoornde koeien kunt houden. Ze beschadigen met de horens andere dieren én mensen.'

Kans voor holstein

De voorzitter van de Holstein Association hoopt dat melkveehouders de kans om hoornloos te fokken oppakken. 'Het is een niche in de melkmarkt.' Meyer verwacht dan ook dat in de toekomst het doel van de veefokkerij overeen zal komen met de vraag van consumenten. 'Hoornlose holsteins passen in dat gezamenlijke plaatje', zo geeft hij aan en hij geeft er meteen een positief vooruitzicht bij. 'Met het holsteinras hebben we als een van de weinige rassen de aantallen én het genetische materiaal om aan de vraag te voldoen. Hoornloos fokken is een kans voor melkveehouders.' |